הלכה · משנה תורה · מפרשים · יצחק ירנן · ספר נזיקין

יצחק ירנן על משנה תורה, הלכות גזילה ואבידה

רבי אליקים גאטינייו

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

יצחק ירנן על משנה תורה, הלכות גזילה ואבידה

רבי אליקים גאטינייו

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/יצחק-ירנן-על-משנה-תורה-הלכות-גזילה-ואבידה/
הקובץ נוצר ב־17 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611162349 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 4
הלכה ט 4
פרק יא 6
הלכה יח 6

פרק א

הלכה ט

כל החומד וכו'. ובהגהות מיימוני כתב וז"ל הרי זה עובר בל"ת והיינו חמסן ואע"ג דלא פסלינן ליה לעדות אלא מדרבנן כדאיתא פ' זה בורר היינו טעמא שאין סבור לעבור בלאו דלא תחמוד אלא בלא דמים כדאמרינן בב"מ לא תחמוד לאינשי בלא דמי משמע להו פי' להו משמע הכי אבל האמת גם בדמים עכ"ל משם ריב"ם. ולפי דבריו הכי מתפרש הש"ס דסנהדרין דף כ"ה מעיקרא סבור דמי קא יהיב ובלא דמי משמע להו ולא עבר אלא תחמוד לפי דעתו ומשו"ה לא פסלינהו וא"ת לפסילנהו מדרבנן אקראי בעלמא הוא ומילתא דלא שכיחא לא גזרו כיון דחזו דקא חטפי וכו' גזרו עליהם מדרבנן ופסלינהו והוא פירוש נאה ומתקבל. אשר מזה אני תמיה על דברי התוס' שם ד"ה מעיקרא סבור שהקשו וא"ת ולפסול מדאורייתא דקא עבר אלאו דלא תחמוד וי"ל דלא תחמוד משמע דלא יהיב דמי וכו' וא"ת דהא אמרינן במציעא דלא תחמוד בלא דמי משמע להו דנראה לפי האמת אינו כן וי"ל דר"ל דהאמת כן הוא וכו', ומה להו לדחוק כל כך בלשון הש"ס דאמר לא תחמוד לאינשי בלא דמי משמע להו דמורה בפי' דלהם משמע הכי ואינו כן, במקום דהיו יכולין לתרץ כתירוץ זה דריב"ם דלא תחמוד הוא בדמים גם כן והא דקאמר במציעא הוא כפשטיה דמשמע להו ואינו כן ומשו"ה הוסיפו עליהם מדרבנן החמסנים וריהטא דלישנא דש"ס דסנהדרין כדכתיבנא ומה גם דהם בעצמם לעיל דף כ"ד ע"ב ד"ה ואלו הן כתבו וז"ל ואפי' מיירי בריבית קצוצה לא משמע ליה איסור כיון דמדעתיה וכו' עכ"ל הרי דכתבו דכל דלא ידעי לאיסורא אינו נפסל מדאורייתא.

גם מה שתירצו בתירוץ שני הוא דוחק הרבה דלדבריהם דקאמר הוו חטפי ושקלי הוא בלא רוצה אני נמצא דהם פסולים מדאורייתא ומלשון עוד הוסיפו עליהן משמע דרבנן ודוחק לומר דעוד הוסיפו עליהן הגזלנים והחמסנים חדא דרבנן וחדא דאורייתא ועוד דבחלוקת חמסנים לא פריך דאורייתא וכו' כנראה דזו הוי דרבנן בפשיטות משא"כ לתירוץ דריב"ם דכל דלא ידע דעבר האיסורא דאורייתא לא פסיל דאורייתא.

איך שיהיה זו היא דעת רבינו ז"ל דאף בנותן דמים עבר אלא תחמוד ואפי' הכי לא נפסל דאורייתא יען דלא תחמוד לאינשי בלא דמי משמע ולא פסלום כי אם דרבנן כמ"ש רבינו פ"י מהל' עדות. ואין להקשות לפי"ז במ"ש בהל' עדות דהפיסול הוא בשלא נתרצה ואמאי אפי' בנתרצה יהיו פסולים מדרבנן מיהא, משום דכל דהיו מפייסים לא פסלום כיון דאינן סבורים דעברי אלאו דלא תחמוד ולא גזרו מדרבנן כיון דאקראי בעלמא וכיון דחזו דחטפי ולא היו מפייסים ואף דלא היו מתרצים הבעלים הוו שקלי אף דמדאורייתא

כשרים כיון דהוי חציפותא יתירתא משום ממון פסלום. ואין להקשות במ"ש רבינו שם וכן כל העובר על גזל של דבריהם הרי הוא פסול מדבריהם כיצד החמסנים וכו' דלדעתו דס"ל דלא תחמוד עובר אף שנותן דמים א"כ איך קרי ליה גזל מדבריהם והא הוי דאורייתא, די"ל דהכי פירושו דלעולם דלא תחמוד אף שנותן דמים הוי דאורייתא אלא כיון שהוא מורה התירה דס"ל דלא תחמוד בלא דמי משמע נעשה כאיסורא דרבנן כיון שלא היו מפייסים לבעלים ופסלום לעדות מדרבנן ומשו"ה קרי ליה גזל ואינו גזל דהא קא יהיב דמי וצ"ל דהכי קרי ליה גזל אף דלא הוי גזל וה"ה בתיבת של דבריהם אף דלא הוי ככל איסורא דדבריהם דזה הוי דאורייתא אלא דהם סוברים דאיכא בזה איסורא. נמצא דעת רבינו דאף דלא תחמוד הוי גם ביהיב דמי א"ה אינו נפסל לעדות מדאורייתא כי לא תחמוד לאינשי בלא דמי משמע להו ומשום הכי קאמר בש"ס דסנהדרין דמדרבנן הוא דפסולין וכ"כ הנמוק"י כדעת רבינו דהיינו טעמא דהפיסול הוא מדרבנן דלא תחמוד לאינשי בלא דמי משמע להו הרי דס"ל דלא תחמוד אף בדמים הוי יעו"ש. וראיתי דברים תמוהים להחביי"ב חלק חו"מ סי' ל"ד הגהת ב"י אות נ"ח על מה שרצה להליץ בעד היש מי שכתב שהביא במשרים דחמסן פסול מדאורייתא ע"פ דברי התוס' בתירוץ שני דפ' זה בורר דמוכח דגם מדאורייתא נפסל יעו"ש דמדברי הנמוק"י נראה דאין פיסולו מדאורייתא כי אם מדרבנן יעו"ש.

ולא זכיתי לכוונתו דמה הביא מהנמוק"י להתוס' לא כתב הנמוק"י כן אלא לדעתו שתירץ הך תירוץ לקושית התוס' וכמו שכן תירץ רבינו ולא הוי לדעת התוס' והוא פלא על מה ירד להבין כן בדעת הנמוק"י כיון דלא הזכיר להתוס' לא לפנים ולא לאחור ועוד דא"כ דעת התוס' כמ"ש בנמוק"י ל"ל להתוספות לחלק בין נתרצה ללא נתרצה בפשיטות הו"ל לחלק דמה שגזרו עליהם הכא מדרבנן משום דמדאורייתא לא פסילי כיון דמשמע להו אלא תחמוד בלא דמי וכמ"ש לעיל שהקשיתי דאמאי לא תירצו התוס' הכי וגם מה שהרגיש במה שהוא פשט דבריהם מלשון הש"ס דקאמר כיון דחזו דקא חטפי גזרו בהו רבנן דמשמע דמדרבנן פסלום ולא מדאורייתא נ"ל דה"פ כיון דתחילה היו מפייסים והיה פיוס גמור נמצא דלא עברי אלאו ומדרבנן לא היו גוזרים כיון דהוי אקראי בעלמא כיון דחזו דלא היו מפייסים וקא עברי אדאורייתא גם דהוי אקראי וכל דהוי אקראי לא גזרו הכא גזרו דתיקום אדאורייתא ואם נפשך לחלוק בזה הא בסמוך קאמר רועים וכו' כיון דשדו לכתחילה גזרו בהו רבנן והתם הוא גזלן דאורייתא דשדו לכתחילה ואיך הוא קאמר גזרו בהו רבנן אך אי יש לגמגם בתירוץ זה הוא כדכתיבנא לעיל.

אמנם סוף סוף קשה למרן שלא הרגיש בתוס' שתירוצם השני הוא כהיש מי שכתב

ונראה דמרן טעמו ונימוקו עמו דאין כונת התוס' כדכתיבנא וכמו שנראה כוונתם ממ"ש בב"ק דף ס"ב ע"א דהעלו דביהיב דמי ולא אמר רוצה אני פסול מדרבנן וקשיא להו ז"ל דליהוו פסולים דאורייתא דעברי אלא תחמוד ותירצו דלא תחמוד לאינשי בלא דמי משמע להו וכיון דלא ידעי דעברי אלאו דלא תחמוד לא פסלום מדאורייתא אלא מדרבנן ולדבריהם הכי צ"ל בש"ס דסנהדרין מעיקרא סבור דמי קא יהיב וליכא איסורא דאורייתא וגם רבנן לא גזרו כיון דהוו מפייסי כיון דחזו דשקלי בעל כרחייהו דלא אמרי הבעלים רוצה אני גם דמדאורייתא אינו עובר אלא תחמוד ומדרבנן פסלום וא"כ זהו כוונתם בדבריהם דפ' זה בורר בתירוץ שני וכ"כ בחידושי הלכות דדבריהם מכווני אהדדי וגם מ"ש בפ' איזהו נשך וא"כ משו"ה תפס מרן על יש מי שכתב דוקא מההיא ש"ס דסנהדרין והיינו ההיא דהקשה בסמוך לתירוץ שני של תוס' לפי פירושינו.

פרק יא

הלכה יח

כהן וכו' ואין עשה דוחה ל"ת ועשה. וכתב הרב המגיד דכך היא גירסת ההלכות ורש"י אבל אמת שאין צריכים לכך וכו' דתיפו"ל בעידנא וכו' ואין הגירסא כדבריהם וכו' ע"כ. וקשה טובא דמה יענה אבנר לש"ס דר"ה דף ל"ב ע"ב שופר של ר"ה וכו' מ"ט שופר עשה הוא ויו"ט עשה ול"ת ואין עשה דוחה עשה ול"ת ע"כ וכי שם נמי נשבש הגירסא והתם ליכא בעידנא כדהכא ולא משתמש הש"ס מטעם זה וזה מורה כמ"ש הנמוק"י על שם הר"ן דזה חשיב בעידנא ואי יש לתרץ לשיטת הרה"מ לש"ס זו דר"ה הוא כמ"ש התוס' יו"ט גבי הך מתני' דקושטא דמילתא קאמר הש"ס דהוי יו"ט עשה ול"ת ומיהו לא צרכינן להכי דלא הוי בעידנא וכו' וכן היה לו להרה"מ לתרץ למאי דקשיא ליה מש"ס דב"מ ולא לומר דאיכא חילופי גירסאות גם מ"ש ולענין דינא לא נפק"מ מידי תמהני דנפקא ונפקא דאי נקטינן טעמא משום דלא אתי עשה ודחי ל"ת ועשה מכלל דנדון כזה חשיב בעידנא אלא דמטעם אחר לא דחי משא"כ אי נקטינן טעמא דלא הוי בעידנא נפק"מ לבעלמא בנדון דומה לזה דלא הוי בעידנא וק"ל.